ИНСТИТУТ ЗА ГОРАТА - БАН
ОСМИ СЕМИНАР посветен на
СЕДМИЦА НА ГОРАТА 2018

Стопанисването на издънковите гори в Европа и възможности за внедряване на нови лесовъдски системи у нас

гл. ас. д-р Йонко Додев
доц. д-р Груд Попов
гл. ас. д-р Ивайло Марков
ас. д-р Пламен Глогов

12.04.2018 г.
София

Актуалност на темата

- Издънковите гори в България са ок. 2 млн. ha (48% от горите на страната)

- Въпреки 60 г. реконструкции и превръщане делът им не е устойчиво намалял

- Разпределение по видов състав:
  - дъбове – 60%; основно зимен дъб, благун и цер; една трета от тях е цер
  - бук – 10%
  - акация – 9%
  - келяв габър – 8%
  - габър – 6%
  - други – липа, трепетлика, кестен, космат дъб, летен дъб, др.

Актуалност на темата

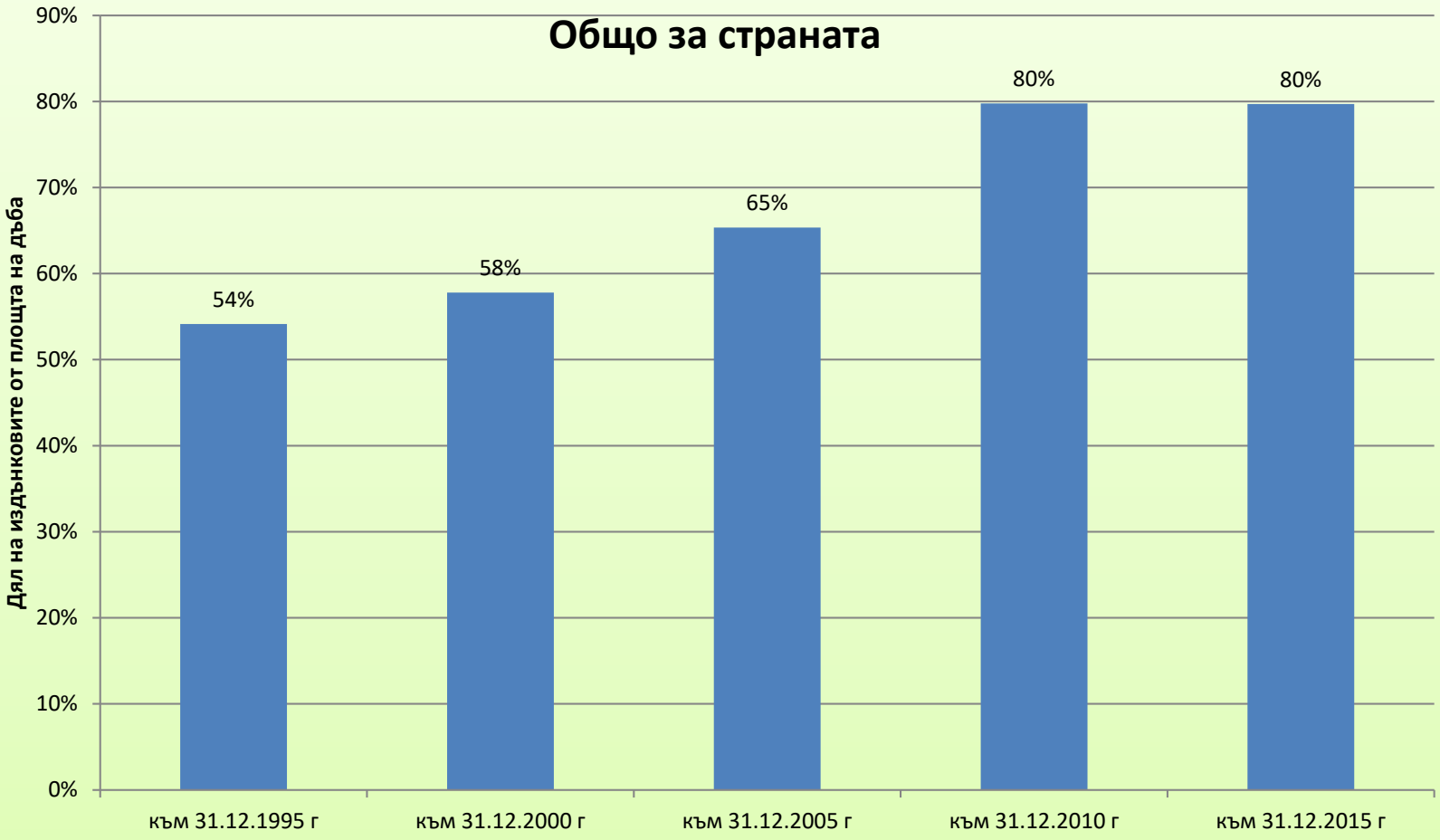

Дял на издънковите дъбови гори спрямо общата им площ в страната за периода 1995 – 2015 г.

Актуалност на темата

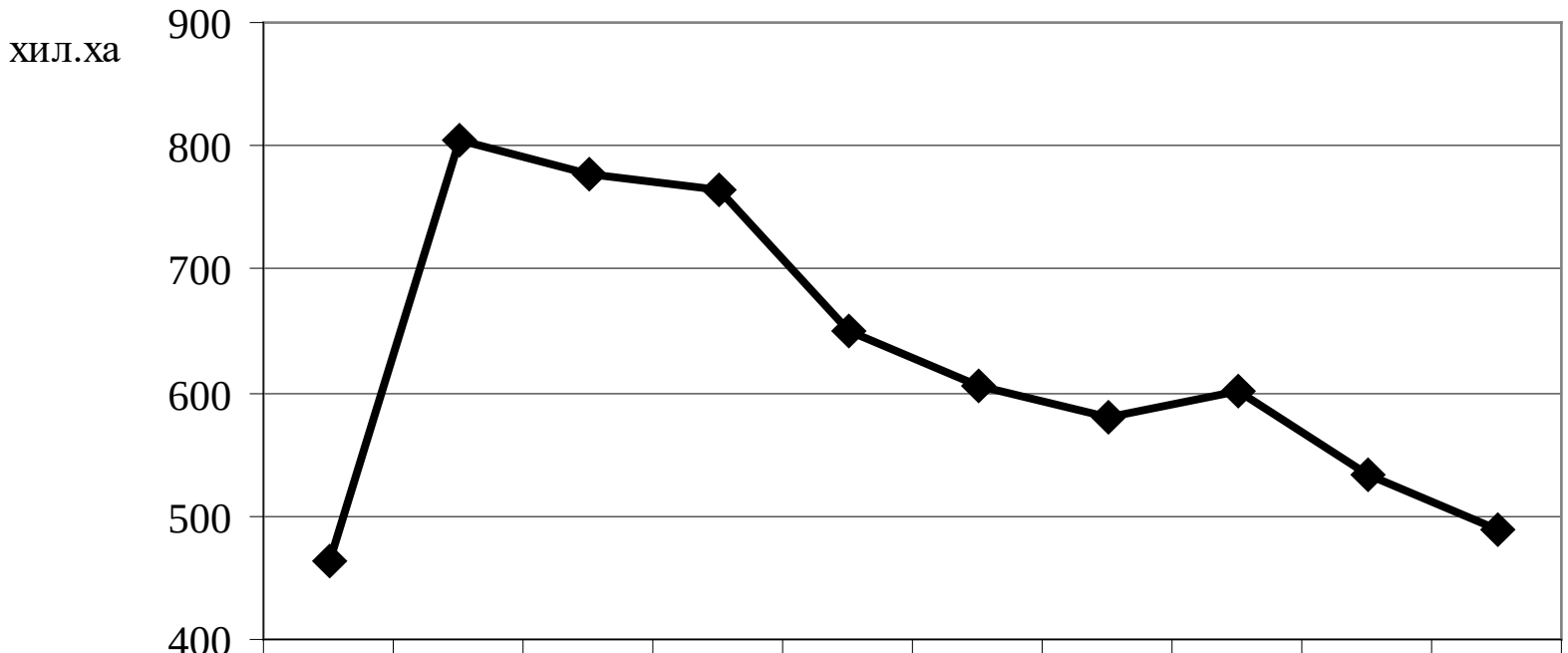

година	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005
площ	463	804	776	765	650	606	579	601	532	489

Темп на реконструкциите в България за периода 1960-2005 г.

Актуалност на темата

- Национално съвещание „Перспективи и насоки за стопанисване на издънковите дъбови гори“ (Кранево, 2016):
  - Необходимо е прилагането на разнообразни лесовъдски системи за бъдещо управление на издънковите дъбови гори
  - Регионални указания за стопанисване

- Алтернативни форми за стопанисване на горите от келяв габър (Додев, 2016)

- Тенденции за преоценка на нискостъбленото стопанисване в европейското лесовъдство

Цели на проучването

1) Да се проучат съвременните лесовъдски системи, които се прилагат в Европа за стопанисване на издънковите гори

2) Да се потърсят възможности за въвеждането на нови лесовъдски системи в България

Резултати от проучването

- Към 2000 г. издънковите гори в Европа са ок. 23 млн. ha, което е приблизително 16% от дървопроизводителната площ на континента

- Съсредоточени са в главно в крайните му западни, южни и югоизточни части

- Над 60% от издънковите гори в Европа се намират в трите западноевропейски страни:
  - Франция - 6,4 млн. ha (41% от горите ѝ)
  - Италия - 3,7 млн. ha (43% от горите ѝ)
  - Испания - 4 млн. ha (20% от горите ѝ)
  - България – 2 млн. ha (48% от горите ѝ)

Нискостъблено стопанисване (Simple coppice)

- ✓ Не се различава съществено от прилаганото у нас

Издънково насаждение от *Quercus ilex* в Испания (сн. P. Vericat)

„Главосечно“ и „клоносечно“ стопанисво (Pollarding)

- ✓ Няма широко стопанско значение
- ✓ Към 1951 г. в България 36 000 ha, но са изоставени

Клоносечни дървета: а) върба (V.N. Nicolesku); б) дъб (J. Carnavalho); в) бук (O. Cardoso)

Изборно издънково стопанисване (Coppice selection system)

- ✓ Има много ограничено приложение в Европа
- ✓ У нас не се използва

Изборно издънково стопанисване на буково насаждение в Босна и Херцеговина (O. Cardoso)

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

- ✓ Има широко приложение в Европа
- ✓ У нас не се използва

Средностъбленото стопанство е лесовъдска система, при която избрани дървета, наречени *стандарти*, се запазват при всяка ротация, а останалите се изсичат на голо.

Средностъблено насаждение (V.N. Nicolescu)

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

Дървостой от два ясно разграничими елемента:

а) Разновъзрастен надлесен етаж

- т.н. дървета стандарти
- предимно със семенен произход
- от ценни светлолюбиви дървесни видове
- с мощна и равномерно развита корона, устойчиви стъбла и добре развита коренова система
- ниско самоокастрени, с голяма корона и диаметър
- сравнително равномерно разположени по площта
- стопанисват се високостъблено - турнусът зависи от дървесния вид, като за дъбовете е 100-130 г.
- от тях се добива качествена и скъпа ЕСД
- осигуряват семена за естествено възобновяване

Средностъблено насаждение с дъбов стандарт в Австрия (E. Hochbichler)

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

б) Едновъзрастен втори етаж

- основно с издънков произход
- от разнообразни видове, с добра издънко-производителна способност
- стопанисва се нискостъблено, чрез гола сеч, при турнус 20-30 г.
- добиват се дърва за огрев и технологична дървесина
- предпазва почвата и играе ролята на подгон

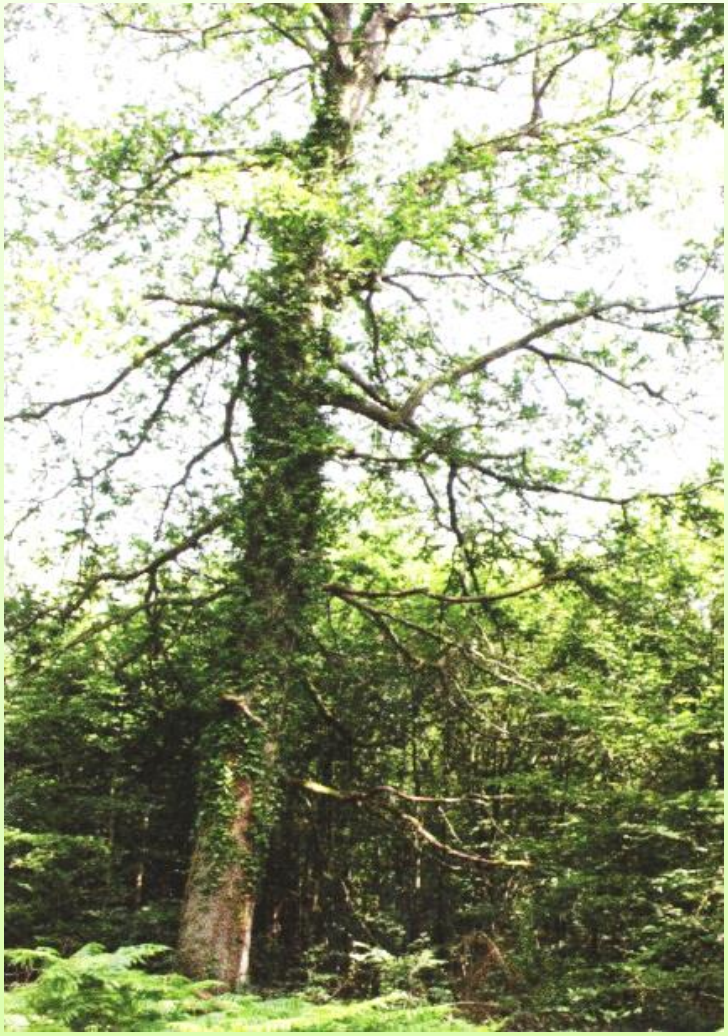

Средностъблено насаждение с дъбов стандарт във Франция (J. Carvalho)

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

Етапи в създаването на средностъблено насаждение:

- Определя се турнусна възраст (r) за нискостъбленото стопанисване на втория етаж (20-30 г.). След нейното достигане, дървостоят се изсича, като се оставят определен брой стандарти.

- При следващата ротация (след още r години) повечето от стандартите (на възраст 2r) се запазват. От тях се отсичат тези, които са в лошо здравословно състояние, с повреди или слаб растеж. Вторият етаж отново се изсича на голо, като от него отново се оставят определен брой нови стандарти (на възраст r).

- Същата операция се прилага периодично през r години. Така при всяка ротация се отсичат вторият етаж (на r години), както и стандарти от надлесния етаж съответно на възраст 2r, 3r, 4r и т.н.

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

Определяне и отглеждане на първите стандарти в ранна възраст

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

След първа ротация

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

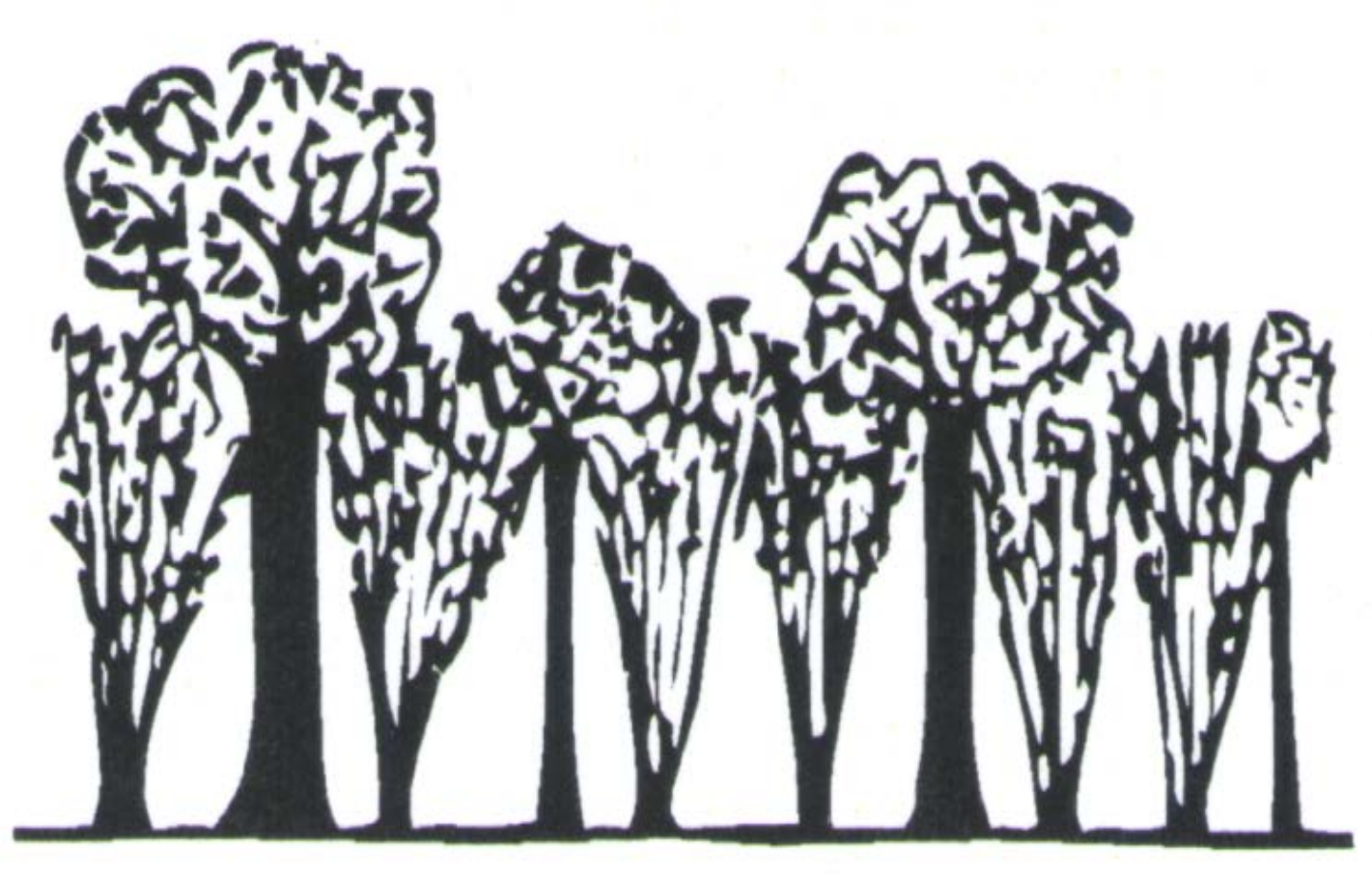

След четвърта ротация

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

- ✓ Прилага се в редица европейски страни с традиционно добре развито лесовъдство
- ✓ Франция стопанисва 73% от издънковите си гори средностъблено, а Италия - 76%
- ✓ Разработили са научнообосновани национални норми и указания

- ✓ В България нямаме типични средностъблени насаждения
- ✓ Неуспешни опити в миналото
- ✓ Основната причина - стандартите са определяни в много напреднала възраст, без да са отглеждани

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

Снимка: Цветомир Груев, РДГ Ловеч

Средностъблено стопанисване (Coppice with standards)

Снимка: Цветомир Груев, РДГ Ловеч

Изводи и препоръки

- Средностъбленото стопанство би могло да се използва, както за устойчиво стопанисване на част от издънковите ни гори като такива, така и като един от възможните методи за постепенното превръщане на друга част във високостъблени.
- Преминаването към него трябва да става при насаждения на млада възраст (веднага след извеждане на окончателната фаза на възобновителната сеч) и още от тогава да се полагат грижи за стандартите.
- Европейският опит сочи, че дъбовете са най-подходящите видове за стандарти, а точно те доминират в над 60% от издънковите ни гори.
- Инвазия на цера, келявия габър и липата – Чрез средностъбленото стопанисване би могло да се гарантира и засили семенното участие на ценните видове дъб, като същевременно се използва бързия растеж, висока жизненост и устойчивост на техните спътници.
- Добив на различни сортименти – от издънковия етаж дърва за огрев (чипс, пелети), а от стандартите качествена, едра и скъпа дървесина

Заключение

- Средностъбленото стопанство не е добре позната лесовъдска система в България.

- Би било много полезно за цялата ни лесовъдска колегия (управленски структури, наука и практика) да се проучи чуждестранния опит (теория и добри практики).

- Нужно е да се разработят национални норми и указания и да се заложат опитни площи.

- При положителни резултати, средностъбленото стопанство би могло да се внедри в горскостопанската ни практика, като това ще даде още един инструмент в ръцете на нашите лесовъди, който западноевропейските ни колеги успешно използват от векове.

БЛАГОДАРЯ ВИ ЗА ВНИМАНИЕТО!

Снимка: Цветомир Груев, РДГ Ловеч